

УДК 339.13:338(477)

**АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНІЙ
ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ****Мащенко С.О., к.е.н.,
Бандюкова А.А.**

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», м. Дніпро

В статті проаналізована міжнародна конкурентоспроможність підприємств енергетичного сектору. Досліджені теоретико-методологічних та науково-практичних аспекти підвищення конкурентоспроможності, які дозволяють якісно оцінити рівень підприємств енергетичного сектору на світових ринках. Визначені базові пріоритети реформування енергетичного сектору України шляхом розвитку власної енергетично-ресурсної бази, зокрема за рахунок підтримки підприємств відновлювальної енергетики та альтернативної енергетики, базуючись на європейському досвіді. Запропоновані ключові напрямки дій при розробці стратегій підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичного сектору. Здійснений моніторинг наявних проблем в контексті реалій сучасного стану конкурентоспроможності підприємств енергетичного сектору та кризових процесів економічного простору в глобальній економіці. Обґрунтовані методологічні підходи до розробки інноваційної стратегії. Запропонована програма підвищення міжнародної конкурентоспроможності, яка спрямована на вирішення нагальних проблем підприємств енергетичного сектору. Запропонована стратегія підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичного сектору. Зроблений висновок, що завдяки запропонованій стратегії українським енергетичним підприємства можливо досягти конкурентних переваг на ринках енергетичних ресурсів.

Ключові слова: Енергетичний сектор України, міжнародна конкурентоспроможність підприємства, інноваційна стратегія, паливно-енергетичні ресурси, країни ЄС

UDC 339.13:338(477)

**ANALYSIS OF STRATEGIES IMPROVEMENT THE
INTERNATIONAL ENERGY SECTOR ENTERPRISES
COMPETITIVENESS IN CONTEMPORARY GLOBAL
ECONOMIC ENVIRONMENT****Maschenko S., PhD in Economics,
Bandiukova A.***Pridniprovskaya state academy of civil engineering and architecture, Dnipro*

The article analyzes the international competitiveness of enterprises in the energy

sector. There theoretical, methodological and practical aspects of competitiveness improvement, which enable precise estimations of energy sector enterprises positioning in contemporary world markets, have been investigated. The basic priorities of Ukraine's reforms in energy sector are defined through the development of indigenous energy resource base, in particular through support of renewable energy businesses and alternative energy supply, based on European experience. There were proposed the key action areas in the development of strategies to improve the international competitiveness of enterprises in the energy sector. The problems in the context of the current level of energy sector enterprises competitiveness in terms of crisis processes in global economic environment are monitored. The methodological approaches to the development of innovative strategies are considered. It was proposed a program of international competitiveness improvement, which aims to address the urgent issues of the energy sector. There principal recommendations about government strategy to improve the international competitiveness of Ukrainian enterprises in the energy sector have been given. It is concluded that due to the proposed strategy for Ukrainian energy sector enterprises may achieve new competitive advantages in international markets of energy resources.

Keywords: Ukraine Energy sector, international competitiveness, innovation strategy, fuel and energy resources, European countries

Актуальність проблеми. Забезпеченість енергетичними ресурсами та їх ефективне використання стають важливими чинниками, що впливають на конкурентоспроможність як національної економіки, так і підприємств в умовах глобалізації. Віднайдення оптимальної моделі використання енергетичних ресурсів, моделі реформування енергетичного сектору країни на засадах сталого розвитку та енергоефективності стає стратегічним завданням для будь-якої країни, що прагне підвищити міжнародну конкурентоспроможність її підприємств. Одними з ключових інструментів вважаються стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств, адже їх успішне стійке функціонування визначається конкурентною позицією на ринку. Особливого значення вирішення цієї проблеми набуває для України, яка переживає складний період економічних реформ. Така постановка проблеми свідчить про актуальність та вагоме практичне значення дослідження обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню окремих питань та складових конкурентоспроможності підприємств присвятили свої роботи такі відомі українські вчені, як, зокрема, О. Амоша,

М. Бутко, Т. Гончар, Б. Губський, С. Коротка, С. Веймаус, К. Кетелс, М. Портер, Дж. Стігліц, Р. Фінберг та інші. Своє бачення та переконливі пропозиції щодо окремих аспектів формування стратегій підвищення конкурентоспроможності підприємств в різний час висловлювали багато вчених економічної науки, зокрема слід назвати таких, як І. Ансофф, О.В. Виноградова, А.В. Войчак, О.Є. Гудзь, І.А. Коломоєць, Ф. Котлер, П.А. Стецюк, А. Томпсон. Їх наукові дослідження були спрямовані на розв'язання проблем оцінки рівня та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Однак, питання підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичної галузі в умовах глобальної економіки потребує подальшого дослідження.

Мета статті: проаналізувати стратегії підвищення міжнародної конкурентоспроможності та запропонувати ефективні заходи її підвищення для підприємств енергетичного сектору України.

Основні результати дослідження. Енергетичний сектор України відіграє ключову роль у розвитку держави. Стратегічне значення галузі та відносин, які існують на енергетичних ринках, пов'язане не тільки з обсягом залучених ресурсів, а й із її впливом на економічну та політичну системи країни. Відсутність істотного прогресу у реформуванні не тільки стримує розвиток енергетичного сектору, а й свідчить про існування середовища, яке «підтримує» існування саме такої моделі організації життєдіяльності суспільства та управління енергетичним сектором країни [1].

Найбільш поширеними у світі є такі методики та виміри конкурентоспроможності національної економіки [5,6,7]. Міжнародна фінансова корпорація фокусується на секторі бізнесу та оцінює економіку з огляду на критерій «легкості ведення бізнесу» за умови дотримання законодавства та встановлених стандартів [10].

Через використання різних показників та методик розрахунків рейтинги країн за індексами дещо різняться. Водночас Україна значно відстає від розвинутих країн світу та від «нових індустріальних країн» за всіма показниками та рейтингами (табл. 1).

Попри те, що вищезгадані індекси конкурентоспроможності різняться між собою, вони мають і спільне. Кожна методика розрахунку індексу досліджує макро-економічні показники, інфраструктуру,

інновації та інвестиції, які тісно пов'язані з енергетичною складовою та залежать від неї [1].

Рейтинг	Індекс глобальної конкурентоспроможності		Індекс конкурентоспроможності національної економіки		Індекс легкості ведення бізнесу
1	Швейцарія	5,76	Гонконг	100	Сінгапур
2	Сінгапур	5,68	Швейцарія	98,018	Нова Зеландія
3	США	5,61	США	97,881	Данія
4	Німеччина	5,53	Сінгапур	97,649	Республіка Корея
5	Нідерланди	5,50	Швеція	92,353	Гонконг
	79 з 140- Україна	4,03	59 з 61- Україна	46,512	83 з 189- Україна

Джерело: складено авторами за офіційними даними [5,6,7]

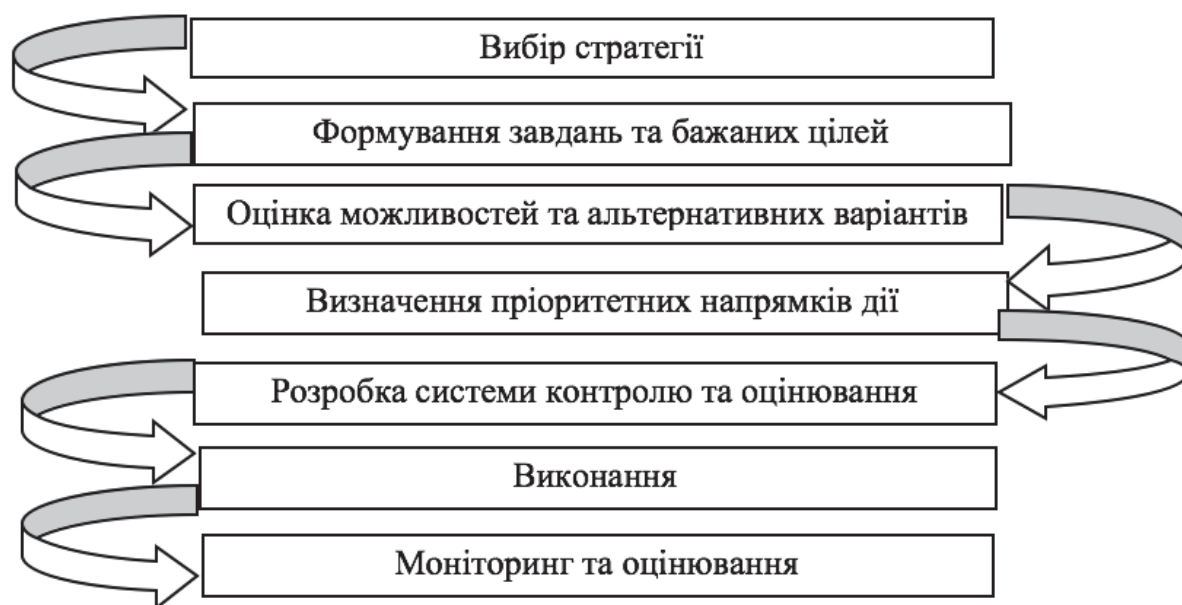
Важливою проблемою, що супроводжує використання традиційних енергетичних ресурсів, є шкідливі викиди CO₂, емісія газів, які посилюють парниковий ефект, прискорюють глобальне потепління. Тому для функціонування вже діючих виробничих потужностей, для підтримки високих темпів економічного зростання навіть промислово розвинуті країни імпортують нафту, природний газ, кам'яне вугілля, що робить їх економіку імпортно-залежною від інших країн світу [4].

Отже, виникає потреба у використанні безпечних для навколишнього середовища та здоров'я людини відновлюваних джерел енергії (ВДЕ). Світове споживання відновлюваної енергії у 2015 р. оцінювалось у 1,258 млрд. т. н. е., що складало лише 19,2% від загального світового споживання енергетичних ресурсів. Але вже у 2030 р., відповідно до прогнозів Міжнародного енергетичного агентства, частка ВДЕ у світовій структурі споживання енергії має дорівнювати не менше 36% [3, с. 8].

За умов коли підприємства енергетичного сектору мають постійно конкурувати як на національному ринку так і на міжнародному, необхідно найбільш уваги приділяти управлінню конкурентоспроможністю ринку енергетики, використовуючи відповідні стратегії до чинників, які мають пряму залежність до підвищення конкурентоспроможності.[2] А це, у свою чергу, визначає необхідність даного дослідження, яке спрямоване на визначення тих стратегій, які забезпечують формування і підвищення міжнародної конкурентоспроможності. Тому слід визначити концепції та механізми управління ринком енергетики, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Управління конкурентоспроможністю ринку енергетики являє собою певний аспект освітнього менеджменту, спрямований на формування, розвиток та реалізацію конкурентних переваг, стимулювання щодо збагачення потенціалу (кадри, матеріально-технічне забезпечення, інформатизація, зв'язок з громадськістю та інше) та забезпечення ринку та підприємств цієї галузі стійкого положення у конкурентному середовищі [10]. Конкурентне середовище охоплює сукупність об'єктів та чинників ринку, які впливають на стосунки між компаніями енергетичного сектору економіки.

На рис.1 узагальнено представлено основні дії (та їх взаємозв'язки) щодо розробки та реалізації програми підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичного сектору.

*Рис.1. Напрями дії при розробці та виконанні програми підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичного сектору
Розроблено авторами*

Для досягнення довготривалого успіху робота з забезпечення конкурентоспроможності підприємств енергетичного сектору має здійснюватися у всіх сферах та по всіх аспектах їх діяльності. Звідси випливає, що ключовими аспектами забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичного сектору є наступні показники:

1. тип організаційної структури управління;
2. гнучкість та раціональність
3. стиль та методи управління

4. адаптаційні можливості
5. гнучкість та гомеостатичність.

Процес управління міжнародною конкурентоспроможністю включає в себе наступні дії:

1. моніторинг конкурентного середовища енергетичного сектору та оцінку конкурентного статусу;
2. діагностування конкурентоспроможності фірм, що функціонують в енергетичному секторі;
3. конкурентне позиціонування підприємств енергетичного сектору – вибір стратегічних підрозділів і структур;
4. розробка концепції та стратегії управління конкурентоспроможністю підприємств енергетичного сектору.

За вказаних обставин набуває особливого значення необхідність переорієнтації системи принципів ведення підприємницької діяльності з курсом на підвищення рівня інноваційності виробничого потенціалу суб'єктів господарювання [11].

У розвинених країнах світу одним з головних фінансових інструментів і основною формою прямої державної підтримки наукової та інноваційної діяльності залишається бюджетне фінансування.

В Україні в умовах бюджетного недофінансування науково-технічної та інноваційної діяльності, джерелом фінансування розробки та впровадження інноваційної продукції та технологій на вітчизняних підприємствах є власні кошти та, меншою мірою, кредити банків – за період з 2012 по 2016 рр. частки власних коштів організацій, що здійснювали наукову і науково-технічну діяльність збільшились більш, ніж у два з половиною рази та склали 9,7% та 24,6% відповідно [8,9].

З метою розвитку інноваційної діяльності на підприємствах енергетичної галузі в Україні вбачається необхідним стабільна державна підтримка інноваційної галузі. Запроваджувана інноваційна стратегія на підприємствах енергетичного сектору повинна відповідати наступним головним критеріям:

5. Визначати напрямки інноваційного розвитку підприємства, що відповідають поставленим цілям на довгостроковій основі;
6. Відповідати організаційній структурі, місії, засобам та формі діяльності, системі взаємовідносин, які існують всередині підприємства;

7. Зміцнювати позиції підприємства в умовах зовнішнього середовища, що змінюється.

Запропонована система управління конкурентоспроможністю підприємств-постачальників бурового обладнання, базована на виділенні проблемно-орієнтованого контуру управління, має цільовий циклічний характер, дозволяє вчасно враховувати і реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, і тим самим забезпечити високий рівень його адаптивності до динамічних умов середовища; систематизувати вхідні і вихідні інформаційні потоки по циклах і контурах управління, оперативно використовувати отриману інформацію в системі управління (Рис.2).

Рис. 2 Стратегія підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичної галузі

Розроблено авторами на основі [10,11]

Таким чином, стратегія підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств енергетичної галузі повинна базуватись на трьох ключових орієнтирах, а саме першочергово слід проаналізувати зовнішнє та внутрішнє середовище фірми, виявити сильні та слабкі сторони. Надалі запропонувати заходи та дії, які будуть спрямовані на підвищення міжнародної конкурентоспроможності

підприємств енергетичного сектору економіки. Ключові з них – це створення та підтримка ринкових факторів успіху ключових компетенцій й переваг, відстеження результатів визначення відхилень і корегувань та оцінка ефективності управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства енергетичного сектору.

Висновки. Отже, з огляду на проведений аналіз з питань управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств енергетичного сектору, можна зробити наступні висновки. В умовах свого розвитку підприємство енергетичного сектору економіки повинно самостійно враховувати чинники, які мають вплив на конкурентні переваги і його становища і конкурентному середовищі.

Розвиваючи свою структуру, вдосконалення слабких місць, досконалість інформаційного простору надасть можливість оперативно реагувати на зміни у міжнародному конкурентному середовищі пристосовуючись в ньому займаючи більшу частку освітнього ринку витісняючи більш неконкурентоспроможні підприємства.

Запропонована система управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств енергетичного сектору, має бути спрямована на виділення проблемно-орієнтованого управління, повинна мати цільовий циклічний характер, та вчасно враховувати і реагувати на зміни у зовнішньому середовищі підприємства, і тим самим забезпечувати високий рівень його адаптивності до динамічних умов середовища, а також систематизувати вхідні і вихідні інформаційні потоки по циклах управління й оперативно використовувати отриману інформацію в системі управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Програма економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
2. Енергетична стратегія України на період до 2035 року (проект) // Безпека та конкурентоспроможність : Біла книга енергетичної політики України / Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України.– К. : НІСД, 2014.–41 с.
3. BP Statistical Review of World Energy, 65th edition / British Petroleum. – UK, London : Pureprint Group Limited, June 2016. – 48 p.
4. Renewables 2016 Global Status Report / Renewable Energy Policy Network for the 21st Century – France, Paris : REN21 Secretariat, 2016. – 216 p.

5. Офіційний сайт Європейської Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu>.
6. Офіційний сайт Інституту розвитку менеджменту Лозанни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imd.org/wcc/wcy-world-competitiveness-yearbook>.
7. Офіційний сайт Міжнародної фінансової корпорації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifc.org>.
8. Офіційний сайт Світового економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.weforum.org>.
9. Офіційний сайт Управління енергетичної інформації США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eia.gov>.
10. Кирчата І.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства в глобальному середовищі: монографія / І.М. Кирчата, Г.В. Поясник – Харківський національний автомобільно-дорожній ун-т. – Харків: ХНАДУ, 2009. – 160 с.
11. Решетнікова Т.П. Організаційно-економічні методи управління конкурентоспроможністю підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Т.П. Решетнікова. – Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2003. – 16 с.